

{שיטות שונות בראשונים בביאור דין פסולו בקודש}

מחלוקת ר"י ור"ש. שיטת ר"ש דתלוי בפסולו בקודש דאז אם עלו לא ירדו, ואין פסולו בקודש תרד. ויש כמה שיטות בראשונים מהו פסולו בקודש.

דעת רש"י כאן ובזבחים סח, ב דתלוי במקום שנפסל, דיוצא דופן וכו' נפסל חוץ לעזרה אבל אם נפסל בקודש היינו פסול שאירע אחר שבא לעזרה. ולפי"ז פסולו בקודש היינו הפסול אירע במקום הקודש. וכבר תמהו התוס' שם, והו"ד בראשונים בסוגיין, דא"כ גם רובע ונרבע אם נעשה בעזרה לא ירדו וזה א"א. והיינו שהבינו ברש"י דעצם הפסלות במקום עזרה אינו פסול כ"כ, והוא כבאורו של הטהרת הקודש שם דעיקר מחיצות העזרה מוסיפות קדושה דוגמת מה שמצינו נמי בזבחים (ק"ט, ב) שקלטה מחיצות, וא"כ ה"ה רובע ונרבע.

אבל הגרי"ז שם בזבחים האריך לבאר שיטת רש"י דאינו מעלה מצד המיקום אלא הגדרה בסוג הפסול, דפסול דשייך לעזרה הוא פסולו בקודש שהוא דין בקדשים אבל פסול השייך בחוץ הוא פסול בגוף הבהמה ולא בהקודש, וא"כ ה"ה רובע ונרבע כיון ששייך בחוץ הוא פסול שאינו בקודש. וכע"ז כתב הערוך לנר כאן בסוגיין.

שיטת התוס' בסוגיין כתבו לכתחילה דפסולו בקודש היינו אחר שנתקדש, וא"א ליפסל בעודו חולין, משא"כ יוצ"ד ורובע ונרבע שייך לפני שהוקדש. ונמצא לפי"ז דלשון בקודש לרש"י היינו בעזרה ולתוס' היינו אחר שנתקדש.

אבל תוס' הקשו ע"ז מכמה דברים דמצינו דדנים אותם כאינו פסולו בקודש הגם דלא יתכן אלא אחר ההקדש, וכגון מליקת סכין או מליקת זר, וכן שמאל ולילה ודוקין שבעין וכו'.

ובאמת תוס' בזבחים שם סח, ב פירשו עד"ז ורק דאינו תלוי אחר ההקדש אלא אחר השחיטה, וכתבו לשון בקודש אחר שנתקדש בכלי, וגם שחיטה יש בו קידוש כלי של הסכין כמבואר בכמה מקומות, ואחר שנתקדש בשחיטה ובכלי התם הוא פסולו בקודש, ולכן מליקה פסולה הוא פסול בשחיטה גופה ולא אחר השחיטה ולכן אינו פסולו בקודש.

ולמעשה הגרי"ז בזבחים שם כתב להסתפק לפי"ז עדיין ברובע ונרבע, דסו"ס משמע בתוס' דהכל תלוי בזמן ואם נפסל אחר השחיטה הוא פסולו בקודש, וא"כ הרי רובע ונרבע מבואר בחולין (עא, ב) דגם אחר השחיטה אם מפרכסת עדיין שייך פסול רביעה דהרובע חייב, וא"כ לכאורה לתוס' אחר השחיטה אם רבעו הוא פסולו בקודש.

והרשב"א כאן הוסיף על ביאור זה של תוס' שם דמשמע כן בלשון פסולו בקודש, דהיינו אחר שכבר היה בקדושתו, ע"ש.

ולמעשה תוס' בסוגיין כתבו עוד ביאור וכו' בתוס' בזבחים סא, א ושם סח, ב בהגה"ה, דדין פסולו בקודש היינו אם יש לו הכשר במק"א או לא, דכיון דיש לו הכשר במק"א לא נחשב כפסול גמור, ופסולו בקודש היינו שאין כאן פסול גמור אלא נפסל בקדושתו.

ולמעשה יש להדגיש דכל הנידון בין תוס' כאן לתוס' בזבחים הוא רק בפירוש המילות של פסולו בקודש, דתוס' כאן ס"ל דהכוונה לדבר שיש לו הכשר במק"א, ותוס' שם פירשו דנפסל אחר שחיטה, אבל בדין כו"ע מודו, דשניהם מספיק לעלו לא ירדו, ונשפך הדם לא ירד הגם דאין לו הכשר במק"א ולר"י תרד, מ"מ הפסול הוא אחר שחיטה, וה"ה אם הפסול יש לו הכשר במק"א לא ירד, אפי' אם נפסל בשחיטה, וא"כ שני הדינים אמת, והנידון רק בפירוש של פסולו בקודש כאן בלשון הגמ'.

והוסיף בפנים מאירות דבאמת הטעם דתוס' בסוגיין כתבו לפרש לשון פסולו בקודש דהכוונה להכשר במק"א ולא כדבריהם בזבחים דבמשנה שם משמע דגם מליקה בשמאל ולילה הוא פסולו בקודש, והרי התם הוא בגוף השחיטה ולכן כתבו דהכוונה דיש הכשר במק"א, וע"ע בערוך לנר עוד טעם למה תוס' כאן נאדו מפירושם בזבחים.

ולסיכום, יש ג' צדדים בבי' פסולו בקודש, דעת רש"י פסולו בעזרה, ובארנו מהגרי"ז דהיינו פסול דשייך רק בעזרה ולא בחוץ ואינו תלוי במקום שאירע הפסול בפועל. דעת התוס' בסוגיין בהו"א דנפסל אחר ההקדש, ודחאו, אבל תוס' בזבחים פי' אחר השחיטה וקידוש כלי, ותוס' בסוגיין למסקנא פי' שיש לו הכשר במק"א.

{שיטת רש"י ורשב"א למה בקדם פסולם להקדשם פשיטא דתרד}

בגמ' חילקו בין נפסלו קודם ההקדש דאז אין צ' מיעוט של זאת, אבל לאחר ההקדש נרבעו אז בעינן מיעוט דזאת. ופירש"י דאם בבהמת חולין אז בכלל אין הקדושה חלה על רובע ונרבע וכו' ולכן פשוט דאפי' לר"ש

תרד, ע"ש. וכפשוטו מבואר ברש"י דבכל הפסולים הללו לא רק בטומטום ואנדרוגיניס דהוי חסרון בגופן אלא אפי בפסולים כמו רובע ונרבע ויוצא דופן נמי אינו חל קדושת הגוף כלל, ומשמע ברש"י דהוי חולין, כלומר דאינו אלא קדושת דמים בלבד כמו מקדיש עצים ואבנים כמו שפירש"י בע"א.

והרשב"א וריטב"א הקשו על רש"י דמצינו בתמורה (יז, א) דאמר שמואל דמקדיש טרפה חל עליו קדושת הגוף, הרי דהגם הוא פסול וחומר אפי' לאסור באכילה, מ"מ חל ביה קדוה"ג, כ"ש פסולים הנ"ל דמותר באכילה ורק פסולי קדשים כ"ש דחל ביה קדוה"ג.

אבל באמת מלבד הקושיא מטרפה, כבר תמה הקר"א בזבחים פד, ב וכה"ק בזרע אברהם (סי' ד') וחזו"א (תמורה סי' לב סק"ו) דהוא נגד גמ' מפורשת בתמורה (כח, ב) דאם הקדיש רובע בעי מום לפדות, דחל ביה קדוה"ג, וכן נפסק ברמ' (איסורי מזבח פ"ג ה"י), ולהדיא דלא כדברי רש"י כאן.

וכתב החזו"א ד"ל דבאמת בפסולים הללו אינו חל קדוה"ג, ורק יש דין של מיגו דנחתא דאם חל ביה קדו"ד חל ביה ממילא קדוה"ג מדין מיגו דנחתא כמבואר בתמורה י, ב, דאפי' הקדישו לקדו"ד אם ראוי לקדוה"ג חל ביה קדוה"ג. וא"כ י"ל דבאמת מצינו מחלוקת ר"ש ורבנן בדין מיגו דנחתא אם הקדיש דבר שאינו ראוי לגופיה, כגון מקריב נקבה לאשם, דלרבנן גם התם חל קדוה"ג וצ' מום לפדיון, אבל ר"ש בתמורה (יט, ב) פליג דכיון דאינו חזי לגופיה אין בו מיגו דנחתא. וא"כ י"ל דכאן הוא לר"ש ולכן אינו חל קדוה"ג, והגמ' בתמורה כח, ב לרבנן ובעי מום מדין מיגו דנחתא. וכן הרמ' שם דפסק דחל קדוה"ג הוא כשיטת רבנן ודלא כר"ש.

וממילא א"ש נמי ההיא דטרפה, דהתם י"ל דהוא כרבנן ולעולם גם שמואל מודה דמקדיש טרפה אינו קדוש קדוה"ג ממילא אלא מדין מיגו דנחתא וממילא לרבנן חל, אבל לר"ש אינו חל, ושמואל שם כרבנן.

אבל למעשה הוא חידוש לומר דלר"ש בעינן מיגו דנחתא וליכא קדוה"ג ברובע ונרבע, וע' אבי עזרי (איסורי מזבח פ"ג ה"י) שדן בזה, ויש לדון מירושלמי בשקלים סוף פ"ד.

עוד תירצו כמה אחרונים, ע' נצי"ב מרומי שדה כאן וחסדי דוד בתוספתא בב"ק, דבאמת יש חילוק בין סוגיין לגמ' בתמורה במקור המיעוט של רובע ונרבע, דבסוגיין היא דרשה בתו"כ ונלמד ממזן הבקר וכו', אבל בתמורה שם יליף ממשחתם בהם מום במ לא ירצו וכן פסק הרמ'. וכתבו דאם חל קדוה"ג תלוי במקור המיעוט, דלתו"כ דיש מיעוט בפנ"ע אז נתמעטו בעצם מצד עיקר הבהמה ולכן אין בו קדוה"ג, אבל בתמורה נלמד רק מלא ירצו כמו מום ולכן חל ביה קדוה"ג, ורש"י כאן פ"י כן רק לפי הדרשה של התו"כ, וכן האריך מעצמו במנחת אברהם בזבחים פד, ב ע"ש היטב.

ולמעשה כ"ז שיטת רש"י בסוגיין, אבל הרשב"א כאמור הקשה על רש"י מטרפה, ולכן פי' בביאור השני דלעולם גם ברובע ונרבע חל קדוה"ג ורק סו"ס כיון דכבר נפסלו מקודם פשיטא יותר דתרד, וצ"ב.

ופי' בזרע אברהם (ס"ד) דגם בקדוה"ג מצינו מושג של קדוה"ג דחסר קדושת הקרבה, וכמבואר בשיטת ר"ע בזבחים (פד, ב) במפריש נקבה לעולה דתרד, דהגם דחל קדוה"ג מ"מ אין בו קדושת הקרבה, וע' בזה בחי' הגרי"ז בספרו במכתבים, ולכן כאן נמי חסר בקדושת הקרבה ולכן פשיטא דתרד, אבל אם נפסל אחר ההקדש אז בעינן מיעוט של זאת דיש כבר קדושת הקרבה ואעפ"כ תרד.

{בדין קדם הקדשן את פסולן}

מבואר בגמ' דבעינן ב' פסוקים, והפסוק של זאת רק באופן שחל הקדושה וגם קדושת הקרבה וזה רק אם קדש תחילה. ובגמ' הוסיפו דהוא כמ"ד בהווייתן הן קדושין, ורש"י כ' דל"ג לה דהרי כ"ש אם במעי אמן וכו', ותוס' כתבו דהוא לרבותא דאעפ"כ הגם דאינו קדוש תחילה מ"מ ה"ה אינו פסול תחילה והוא בב"א ולכן חל.

ומבואר בתוס' דיוצא דופן של וולד חולין אינו חל קדושה אח"כ בשעת ההקדש דכבר נפסל, אבל אם הוא וולד קדשים אפי' למ"ד הווייתן בעי עוד קרא דתרד כיון דחל בב"א הקדושה עם הפסול.

אבל בתוס' בזבחים (פד, ב ד"ה ומוציא) כתבו סברא אחרת דכיון דקדושת הבהמה הוא אגב אימיה ממילא יש עדיפות בולד קדשים יותר מולד חולין, ולא מצד הזמן של הפסלות והקדושה אלא מצד זה דהקדושה הוא מהאם וזה מקודם לפני הפסלות. וכן דקדקו בצ"ק ופנים מאירות שם בתוס'.

[והנה, עוד הקשו התוס' בסוגיין דלמעשה מפורש בתמורה (כד, ב) דאמר רשב"ג דלמ"ד בהווייתן הם קדושים א"א לחול קדושה על טומטום ואנדרוגיניס דאינו ראוי להקרבה, וא"כ מ"ש יוצא דופן למה חל כאן למ"ד בהווייתן.

ותי' דאירי באמת דחל בקדושת פה שהקדיש הולד לפני שיצא, דאע"פ דאין קדושת אמן חל מ"מ קדושת הפה חל עלייהו. וכתב המהרש"א דלפי"ז לשון הגמ' בהווייתן הם קדושין אין הכוונה דהאם קדוש אלא דהולד קדוש, דהקדושה כאן חל מחמת הולד.

ותמה החק נתן בזבחים שם על המהרש"א דמפורש בגמ' דבעינן הווייתן והיינו וולד של אם הקדוש, ועוד יש להעיר דהרי תוס' כתבו דיש רבותא דחל בב"א, ולתוס' הרי חל קדושת פה קודם, וצ"ב. וכתב החק נתן דבע"כ אין כוונת התוס' דהכל חל רק מחמת

פיו, אלא ע"י קדושת פיו מתעוררת קדושת האם על הולד, ע"ש].

ועכ"פ בגמ' אמרו דההיכ"ת של כל הפסולין במיעוט של זאת הוא בקדושה קודם, ופירש"י דה"ה אתנן ומחיר משכח"ל שגן עובר של בהמת הקדש, וכמ"ד בהוייתן הן קדושים וא"כ העובר אינו קדוש. ורק רש"י הוסיף דאיירי בעובר של קרבן קק"ל, ותמה המהרש"א מאחר דקאי כמ"ד בהוייתן א"כ למה צריך עובר של קק"ל, אפי' של ק"ק נמי משכח"ל שנתן לה העובר ואח"כ חל הקדושה בלידה. ובחידוד הלכות כתב דאה"נ ורק כל ק"ק הוא זכר ולא משכח"ל בנקבה אלא בחטאת, ובחטאת הרי ולד חטאת מתה, וא"כ משכח"ל במציאות רק בכה"ג. [וע' חת"ס חידוש עצום שכתב לפלפל דחטאת המתות אפשר נמי אם עלו לא ירדו, וצ"ע, ובכלל לשיטת החת"ס בשו"ת (סי' יג) דין מתות הוי חולין גמור ע' אחיעזר (ח"ב סי' יג) בזה]. ולמעשה האחרונים דנו, ע' חת"ס כאן, וכן באחיעזר ח"ב סי' כה, דבעצם בכל עובר כתב הקצות (רט, א) בדעת הטושו"ע דהוי דשלב"ל, וא"כ כל הדרך להקנותו הוא רק ע"י האם, וממילא אם האם הוא ק"ק ואינו שלו ה"ה א"א להקנות העובר אגב אמו, והעובר עצמו הוי דשלב"ל.

ע"ב

סוגיא דמקור מקומו טמא. בגמ' למסקנא נחלקו ר"ש ורבנן בברייתא בדין דם היוצא מהדופן דדם זה אינו מטמא האשה דלא הוי דרך מדוה דרך ערותה כדרשת ריו"ח בסמוך, [ור"ל למעשה פליג ומטמא גם האשה אפי' בדם דרך דופן, ונחלקו תוס' ורמב"ן אם ר"ל ס"ל כן גם לר"ש ורק ר"ש מטהר משום דם קושי ומיירי בולד דרך דופן, או להרמב"ן מודה ר"ל דלר"ש יש דרשת ריו"ח וכדאמר ריו"ח כן אליבא רשב"י, ע"ש בדבריו], ומ"מ יש נידון על הדם עצמו, דלרבנן טמא משום טומאת מקור, ור"ש מטהר. ובביאור טומאה חדשה זו יש מחלוקת גדולה, רש"י (כאן וכן לעיל טז, א) כתב דהטומאה הוא טומאת מגע דהדם נגע במקור, והיינו דנתחדש דהמקור עצמו טמא, הגם דהאשה טהורה מקורה תמיד טמא, וממילא דם הנוגע במקור טמא. ורק כבר העירו הראשונים, ע' תוס' הרא"ש לעיל כב א דצ"ע מהיכ"ת האשה טמאה, הלא הדם נעשה ראשון שנגע במקור שהוא האב. עוד הקשו התוס' לעיל (טז א) דהדם נגע במקור בבית הסתרים ואינו מטמא. ולכן כתבו התוס' והרא"ש שם דבע"כ טומאת מקור הוא חידוש והכל מהלל"מ. וכפשוטו כוונתם דאה"נ קמ"ל דמטמא אפי' בית הסתרים וה"ה מטמא האשה הגם דלא קיבל הטומאה רק מהמקור.

ויל"ע למעשה בגדר ההלכה אם נתחדש דהמקור מטמא הדם להיות אב ולכן מטמא האשה טומאת ערב, או קמ"ל דאפי' אם לא הוי אלא קבלת טומאה בדרגת ראשון נמי האשה טמאה מהלכה זו. ונפק"מ בדם זה היוצאת הנוגע באוכלים אם נעשה ראשון או שני, ולמעשה מפורש ברש"י לעיל טז, א דהדם יש לו דין אב הטומאה לטמא אדם וכו' ומשמע דא"כ ה"ה יש לו אב לטומאת אוכלים ומשקין ונעשין שני, וע"ש בערל"נ בזה.

אבל למעשה שיטת הרמב"ן והר"ן בסוגיין דלא כרש"י, שתמהו על רש"י דהדם אין לו תורת משקה לקבל טומאה מן המקור, [וע' בזה בתוס' להלן עא, א], וא"כ בע"כ אינו סתם טומאה על זה שנגע במקור. ולכן פירשו שנתחדש טומאה מחדשת על דם שנוצר במקור, דדם נידות ידעינן שטמא וזה ר' כשיצא והוי דם נדות, אבל דם במקור עצמה נמי טמא ואפי' יצא אח"כ דרך דופן טמא כיון שנוצר במקור וטמא כדם נידות.

והנה, יל"ע אם דם זה מטמא במשא או רק במגע, ובחידוד הלכות להלן נד, ב מדייק בדברי רש"י בסוגיין דמטמא רק במגע ולא במשא, וביאר בזה דברי רש"י להלן דכל הלימוד על דם נדות הוא רק לטומאת משא דלטומאת מגע בין כך מטמא משום המקור, ורק אין זה מטמא במשא ולכן בעינן מקור בדם נידות דמטמא במשא.

אבל בלשון הראשונים כאן משמע דמטמא ממש כדם נידות ואפי' במשא, וכ"ה לשון הרמ' (משכב ומושב פ"א ה"ט) דם היצא דרך ופן הוי דם אב מאבה"ט כדם נדה ולידה וזיבה דמקור מקומו טמא משמע דמטמא במשא ג"כ.

וכפשוטו תלוי לשיטתם, דלרש"י דהטומאה הוא מצד המקור והדם נגע במקור וקיבל טומאה אפי' אם הוא אב מ"מ אינו אלא במגע, אבל אינו כדם נידות ואינו מטמא במשא. משא"כ לראשונים דיש דין טומאה על הדם כדם נידות כיון שנוצר במקור ממילא טמא כדם נידות אפי' במשא.

ורק בתוס' להלן (עא, א) כתבו נמי דמטמא במשא, הגם שפירשו דיסוד הטומאה מדין הלל"מ ומשמע כעין רש"י, וכן בתוס' הרא"ש מפורש כן דטמא מדין מגע כרש"י ואעפ"כ מטמא במשא להלן עא, א, וא"כ אינו מוכרח דלרש"י הוא רק במגע, ומ"מ א"ש רש"י לשיטתיה דמטמא רק במגע.

והנה, דין זה בטומאת מקור מלבד כאן בדין דם דרך דופן, נוגע נמי לדם מכה במקור והתם נמי יש טומאת מקור כמבואר לעיל טז, א. ובע"כ התם לרמב"ן נמי מספיק כיון שנוצר בכותלי הרחם דמטמא כדין דם הנוצר

במקור. וכתב החזו"א (יו"ד קט, ה) דמ"מ דם מכה העובר דרך המקור ויוצא לראשונים אינו מטמא, ואילו לרש"י דהוא מדין נגיעה כל דם היוצא דרך שם מטמא אפי' אם הוא מכה ממק"א. והנה, עפ"י כתב החידוד הלכות (סו, א) וכן בסדר"ט (קפח, ד) ליישב סתירת פסקי הרמ"א דמצד א' פסק (מו"מ א, ט) דמקור מקומו טמא וכן"ל בדם דרך דופן, אבל בדם מכה במקור כתב (איסורי ביאה ח, יד) דטהור וסותר ד"ע. ופי' הסדרי טהרה דס"ל להרמ"א כדעת הרמב"ן דהטומאה מצד זה שנוצר במקור, ובמכה באמת הוא חידוש נוסף של רשב"ג בברייתא טז, א דגם זה בכלל נוצר במקור, ובזה לא פסק כרשב"ג. אבל לדעת רש"י דתלוי בנגיעה א"כ אין מקום לחלק אם בא מכה ממקור או לא. והנה, כפשוטו מזה שמצינו דטומאת דם מקור הוא רק טומאת ערב היינו רק כטומאת נגיעה לאשה ולא מדין ראייה וכמבואר נמי דמטמא האשה אפי' דרך דופן, אבל בחו"ד (קצו, ג) כתב לחדש דדם שאשה רואה בלא הרגשה אפי' אינה טמאה מ"מ סותר ז"נ, וכתב א' מהטעמים דהדם טמא משום מקור מקומו טמא וזה מספיק לדין סתירה. ותמה עליו באבני מילואים (סי' כג) דטומאת מקור הוא טומאת נגיעה ולא מדין רואה ואינו סותר, ומבואר בחו"ד דנתחש דין בטומאת מקור דטמאה ערב מדין רואה ולכן סותר ז"נ. ופשוט דכ"ז לרמב"ן ורמ"א אבל לרש"י הוא פשוט טומאת מגע ולא טומאת רואה.

{בדין דם טהור אם יש לו טומאת מקור}

והנה, עוד מבואר בסוגיין דאמר ריו"ח להלן דשני טיפי מרגליות במקור טמאים והוא מדין מקור מקומו טמא. ופירש"י דהיינו דם לבן וצלול, ומבואר ברש"י דאפי' מראות טהורות נמי יש להם טומאת מקור, וגם לרמב"ן סו"ס כיון דנוצר במקור טמא. אך, למעשה בתורי"ד לעיל (כב א) נתקשה במראות טהורות למה לא מצינו בכולם עכ"פ דטמאים טומאת ערב. וכתב דמוכח מזה דאינן מן המקור אלא מן העלייה, ול"ש מקור מקומו טמא. וכ"ה בחינוך (מצוה רז), ולהנ"ל מרמב"ן אפי' אם יורד ונוגע במקור אינו טמא דלא נוצר שם. ובע"כ לראשונים הללו צ"ל דשני טיפי מרגליות הללו אינו כרש"י דם לבן אלא משקה אחר הבא מן המקור. והנה, נתקשו מכאן על הרמ"א דגם כאן פסק דדם ירוק טהור, הדם עצמו טהור ואינו מטמא אחרים, ע' לשונו בהלכות מו"מ פ"א ה"ח, והלא ת"ל מדין מקור מקומו טמא, וא"א ליישב כתורי"ד וחינוך דמפורש ברמ"א דמראות טהורות נמי מקורם במקור, וכיון דנוצר שם למה אינו טמא ערב עכ"פ, וא"א לומר כדם מכה דהרי כאן נוצר שם.

וכתב הסדר"ט (קפח, ד) דצ"ל דיש דם ירוק גם מצדיים וא"כ הוא ספק, וכיון דטומאת מקור הלל"מ אמרינן ספק לקולא, ודקדק כן בגמ' דוקא שני טיפין אבל טיפה א' שמא מעלמא משמע דאינו ודאי ואעפ"כ טהור דספק הלל"מ לקולא.

אבל בנוי"ב (תנינא יו"ד סי' צו וסי' קכא) האריך בשיטת הרמ"א באופ"א, דיש ב' חידושים בטומאת מקור, חדא דדם נידות ממש טמא אפי' אם אינו דרך ראייה וכגון דרך דופן, ועוד חידוש דגם דם טהור וכו' טמא. אבל חלוק דדין א' הוא אפי' אחר שיצא, אבל דין השני לטמא דם טהור הוא רק בשעת היציאה ממש ולכן האשה טמאה ערב, ומדויק כן בלשון מקור מקומו טמא רק במקומו, וא"כ א"ש פסקי הרמ"א, דשני טיפי הללו מטמאים אשה טהורה, אבל בדם ירוק הביאו הרמ"א באשה שהיא יבן כך בתוך טומאת שבעה וכל הנידון רק על הדם אם מטמא אוכלים ומשקים אחרים, וזה אינו מטמא אח"כ, וא"ש פסקי הרמ"א.

ולסיכום נחלקו אם טומאת מקור מדין נגיעה או מדין דם הנוצר במקור, ונפק"מ אם לא נוצר שם. ועוד נחלקו אם יש טומאת מקור על דם טהור אם נוצר שם או לא, וחידוש של הנוי"ב ברמ"א דדם טהור טמא רק במחובר לרחם ממש.